

**UCHWAŁA NR 452/2017
RADY MIEJSKIEJ W RADOMIU**

z dnia 27 marca 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Programu wsparcia i rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych w Radomiu”

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn.zm.) Rada Miejska w Radomiu uchwala, co następuje:

- § 1.** Przyjmuje się „Program wsparcia i rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych w Radomiu”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2.** Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Radomia.
- § 3.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej
w Radomiu

Dariusz Wójcik

Program
wsparcia i rozwoju
wspólnot i społeczności
lokalnych w Radomiu

Radom 2017

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Podstawy prawne programu i powiązania z innymi dokumentami.....	5
3. Metodologia prac nad programem	7
4. Podstawowe pojęcia.....	8
5. Elementy diagnozy.....	9
6. Cele i obszary programu i działania.....	12
7. Zasady współpracy lokalnej.....	15
8. Realizatorzy i beneficjenci programu.....	16
9. Założenia finansowe	17
10. Planowane rezultaty programu - monitoring.....	17

1. WPROWADZENIE

Radom jest drugim pod względem liczby mieszkańców (14 miejsce w kraju) miastem województwa mazowieckiego, drugim największym po Warszawie ośrodkiem akademickim w województwie mazowieckim, posiadającym znaczący w skali regionu potencjał naukowo-badawczy. Jest także miastem o ważnej w skali województwa pozycji w zakresie rozwoju kultury i edukacji. Chociaż boryka się z typowymi problemami średnich miast w Polsce, jakimi są: niedoinwestowanie podstawowej infrastruktury technicznej, konieczność rewitalizacji zdegradowanych i marginalizowanych tkanek miasta oraz zubożenie społeczeństwa, to pomimo tych negatywnych zjawisk, **Radom jest miastem o dużym potencjale rozwojowym. Charakteryzuje się walorami, dzięki którym może się rozwijać w sposób stabilny, zrównoważony, poszukuje drogi rozwojowej, wykorzystując w tym celu swoje atuty.**

Znaczącą rolę w tym procesie odegrają zarówno władze lokalne jak i obywatele, których **partnerska współpraca może stać się dominującym czynnikiem rozwoju lokalnego.** Tylko szeroki udział społeczności miejskiej we wdrażaniu strategicznych planów rozwojowych w życie, zaakceptowanie ich przez mieszkańców jest gwarantem sukcesu władz miejskich i całej społeczności lokalnej.

Z punktu widzenia mieszkańców przestrzeń miasta jest przede wszystkim miejscem ich codziennego życia, w której stykają się i wzajemnie przenikają różne sfery funkcjonowania Radomian: praca zawodowa, życie prywatne, odpoczynek i aktywność w czasie wolnym, działalność społeczna, itp.

Więzi międzyludzkie, powstające w najbliższym sąsiedzkim otoczeniu mają znaczący i bezpośredni wpływ na jakość życia, samopoczucie, oraz bezpieczeństwo mieszkańców. W społecznej świadomości determinują także perspektywy rozwoju członków społeczności, tworzą społeczne sieci tworzące przyjazne środowisko życia.

Analiza przemian społecznych zachodzących w Polsce, widocznych także w naszym mieście - pokazuje, iż **w przestrzeni relacji międzyludzkich ujawniają się negatywne tendencje związane z procesami rozwojowymi. Ich przejawem jest osłabianie, a w niektórych obszarach zanik, więzi społecznych, rosnący indywidualizm, rozmycie postrzegania dobra wspólnego, osłabienie sąsiedztwa jako źródła wsparcia.** Przyczynami takiego stanu są rosnąca mobilność mieszkańców, wyrażająca się z jednej strony podejmowaniem zatrudnienia w znacznym oddaleniu od miejsca zamieszkania, z drugiej zmianą miejsca zamieszkania do innych dzielnic czy nawet sąsiednich podmiejskich gmin. Czynniki te sprawiają, iż co czwarty Radomianin nie interesuje się tym co się dzieje w mieście ani w jego najbliższym otoczeniu¹.

Z drugiej strony można zauważyć niezwykle dynamiczne zmiany aktywności lokalnej i zaangażowania w sprawy miasta. Systematycznie wzrasta liczba podmiotów funkcjonujących w sektorze pozarządowym i rośnie poziom ich profesjonalizmu. Przejmują one od samorządu nowe zadania obejmujące wytwarzanie, kreowanie i dostarczanie usług socjalnych dla mieszkańców. Wzrasta obszar kooperacji i partnerstwa między instytucjami publicznymi, trzecim sektorem, biznesem i mieszkańcami. **Wymaga to od wszystkich uczestników życia społecznego zarówno zmian mentalnościowych, jak i szeregu nowych kompetencji, które są warunkiem skutecznego zaspokajania potrzeb mieszkańców i rozwoju wspólnoty.**

Strategia Rozwoju Miasta Radomia na lata 2008-2020 podkreśla znaczenie działań mających na celu rozwój przyjaznej mieszkańcom infrastruktury. Instrumentem budowania

¹Badanie aktywności społecznej mieszkańców Radomia - badania przeprowadzone przez dr M. Gagacką w latach 2012/13 oraz 2015/16. Badania przeprowadzono metodą wywiadu kwestionariuszowego, w pierwszej edycji na próbie na próbie 897 respondentów, a 858 w drugiej.

lokalnego społeczeństwa obywatelskiego jest wspieranie rozwoju sektora pozarządowego zwłaszcza w zakresie merytorycznym (jakości świadczonych usług) oraz technicznym.

Także *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2020* przyjmuje za główny cel działań zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia społecznego w oparciu o partnerstwo społeczne do zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom Radomia, poprzez ich aktywizację.

Wśród zadań samorządu lokalnego, których realizacja determinuje jakość życia mieszkańców, rozwój miasta i budowę jego marki znajduje się pobudzanie aktywności mieszkańców, wspieranie organizacji pozarządowych, grup inicjatywnych i innych podmiotów w urzeczywistnianiu idei dobra wspólnego.

Kształtowanie przestrzeni relacji międzyludzkich, budowanie więzi jest procesem długookresowym, uzależnionym od czynników obiektywnych, subiektywnych odczuć, a także wydarzeń krytycznych, nagłych i nieprzewidywanych, dzielących wspólnotę i wywołujących konflikty społeczne lub na odwrót ją integrujących.

W uznaniu wagi pobudzania aktywności społecznej i budowania kapitału społecznego, jako czynnika rozwoju miasta Radomia, oraz w odpowiedzi na wyzwania stojące przed lokalną wspólnotą podjęto prace nad *Program wsparcia i rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych w Radomiu*.

Program nie wprowadza nowych rozwiązań prawnych – cele, założenia i działania programu opierają się na istniejących i powszechnie obowiązujących aktach prawa miejscowego.

Program wskazuje sposoby i narzędzia realizacji *Strategii Rozwoju Miasta Radomia na lata 2008-2020*, poprzez które samorząd Miasta Radomia może wspierać aktywność lokalną, rozwój wspólnot lokalnych i rewitalizację sąsiedztw.

2. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU I POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Podstawą prawną programu są:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz.U. 2016 poz. 446 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. 2016 poz. 1817 z późn. zm.)

Program wsparcia i rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych w Radomiu jest powiązany z następującymi dokumentami:

- ***Strategią Rozwoju Miasta Radomia na lata 2008-2020***

Cel strategiczny w sferze społecznej zakłada poprawę warunków życia mieszkańców poprzez prowadzenie efektywnej polityki społecznej.

Cele operacyjne:

Cel 2. Wspieranie rozwoju turystyki, kultury i sportu:

Rewitalizacja zabytkowych obszarów miasta

Cel 4. Wspieranie przyjaznej mieszkańcom infrastruktury ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej:

Budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez wspieranie rozwoju sektora pozarządowego zwłaszcza w zakresie merytorycznym (jakości świadczonych usług) oraz technicznym.

Cel 6. Promocja miasta:

Promocja Radomia skierowana do mieszkańców miasta (obecnych i potencjalnych).

- **Strategią Marki Radom**

Cel strategiczny 2.

Zbudować wizerunek Marki Radom uwzględniający inne obszary, posiadające potencjał kreowania marki (kulturalno-turystyczny, edukacyjny, społeczny).

Cele operacyjne w obszarze społeczeństwo:

Cel 9.

Zbudować percepcję miasta, jako miejsca przyjaznego do życia i pracy.

- **Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2020**

Cel główny:

Zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia społecznego, w oparciu o partnerstwo społeczne, do zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom Radomia, poprzez ich aktywizację.

Cel 2. *Zintegrowany system wsparcia osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie form rehabilitacji i zatrudnienia zawodowego,*

Działania:

- ✓ Rozwój wolontariatu.
- ✓ Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
- ✓ Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Cel 3. *Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.*

Działania:

- ✓ Współpraca z podmiotami pracującymi na rzecz rodziny w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny.
- ✓ Tworzenie i wdrażanie programów na rzecz wspierania rodziny.
- ✓ Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną (organizowanie imprez, festynów).

Cele, założenia i działania programu są także powiązane z realizowanym Programem Współpracy Gminy Miasta Radomia z Organizacjami Pozarządowymi na 2017 rok.

Cel główny Programu:

Wdrażanie zasady partycypacji społecznej i rozwijanie partnerstwa pomiędzy samorządem Miasta a organizacjami pozarządowymi, ukierunkowane na rozpoznawanie i zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz wzmocnienie aktywności społecznej obywateli.

Cele szczegółowe programu:

1. *Zdynamizowanie działań w sferze zadań publicznych oraz podniesienie ich skuteczności i efektywności.*
2. *Poprawa dostępności mieszkańców Miasta do informacji publicznej i o działalności sektora pozarządowego.*

3. *Rozwijanie nowych form współdziałania samorządu z organizacjami pozarządowymi zapewniających efektywne wykonywanie zadań publicznych Miasta.*
4. *Ożywianie społecznej aktywności mieszkańców, w tym działalności wolontariackiej.*
5. *Umacnianie poczucia współtworzenia i współodpowiedzialności obywateli za społeczność lokalną, za rozwój zasobów ludzkich, organizacyjnych i materialnych służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców Miasta.*
6. *Promowanie postaw obywatelskich i prospołecznych oraz upowszechnianie i rozwój dialogu obywatelskiego.*
7. *Tworzenie warunków i zachęt do rozwoju już istniejących oraz powstawania nowych organizacji pozarządowych.*
8. *Profesjonalizację działań organizacji pozarządowych poprzez inicjowanie szkoleń podnoszących jakość świadczonych usług publicznych oraz zwiększających efektywność wydatkowania środków finansowych pozyskanych m.in. z budżetu samorządu i funduszy unijnych.*
9. *Uzupełnianie działań publicznych w obszarach mniej zagospodarowanych przez administrację.*
10. *Pobudzanie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków spoza budżetu Miasta, w tym funduszy unijnych oraz wspieranie organizacji, które pozyskują środki inne niż z budżetu Miasta na realizację zadań publicznych, będących zadaniami Miasta.*
11. *Wzmacnianie pozycji organizacji pozarządowych i zapewnianie równych szans w realizacji zadań publicznych przez powierzanie i wspieranie coraz większej ilości zadań z jednoczesnym zabezpieczeniem odpowiednich środków na ich realizację.*
12. *Działania zmierzające do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości*

3. METODOLOGIA PRAC NAD PROGRAMEM

Prace nad opracowaniem założeń i celów programu prowadzono zgodnie z zasadami i praktyką partycypacji społecznej. Uczestnikami prac nad przygotowaniem programu byli: m.in. przedstawiciele środowiska naukowego, administracji publicznej, organizacji społecznych i grup inicjatywnych.

Punktem wyjścia do prac nad programem było powołanie przez Prezydenta Miasta Radomia koordynatora projektu.

Zadania koordynatora obejmowały m.in.:

- Analizę źródeł zastanych - diagnoz, wyników badań, dokumentów dotyczących kondycji lokalnej wspólnoty miasta Radomia,
- Przeprowadzenie w trakcie opracowania założeń do programu konsultacji z przedstawicielami organizacji pozarządowych działających na terenie miasta Radomia.

Koordynator zorganizował w trakcie prac nad projektem sześć grup fokusowych, w których uczestniczyli przedstawiciele administracji publicznej oraz sektora pozarządowego. Wiedza, doświadczenie oraz znajomość środowiska i problemów lokalnych pozwoliły na trafne określenie potrzeb i kierunków działań w zakresie problematyki wzmacniania wspólnoty lokalnej.

Zaangażowanie przedstawicieli sektora pozarządowego w proces prac nad programem dało możliwość wypracowania różnorodnych i realnych rozwiązań w odpowiedzi na zaistniałe wyzwania. Można stwierdzić, iż nie tylko stał się on ważnym elementem wspólnego decydowania i działania, ale rozwinięciem założeń programu dotyczącym zacieśniania relacji interpersonalnych, utrwalania więzi społecznych, a tym samym pomnażaniem kapitału społecznego i budowania integracji społecznej.

Równoległym działaniem było gromadzenie danych do diagnozy problemów relacji społecznych w ramach wspólnoty. Koordynator wykorzystał dostępne zasoby (własne i wtórne).

Ostatnim elementem partycypacji społecznej było przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu programu.

Opracowano raport z konsultacji i wykorzystano go do przygotowania ostatecznej jego wersji.

Przyjęcie wyżej wymienionych założeń metodologicznych i ich realizacja jest podstawą to stwierdzenia, iż *Program wsparcia i rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych w Radomiu* jest dokumentem wypracowanym zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej.

4. PODSTAWOWE POJĘCIA

Opracowując *Program wsparcia i rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych w Radomiu* i wyznaczając kierunki wzmocnienia środowisk lokalnych oraz rewitalizacji sąsiedztw przyjęto, że aktywność obywatelska może przybierać formę działalności w rozmaitych organizacjach społecznych albo może być realizowana nieformalnie, na zasadzie incydentalnego, spontanicznego działania na rzecz innych.

Założenia Programu są propozycją dla wszystkich podmiotów działających na terenie miasta Radomia, a szczególnie dla radomskiego sektora organizacji pozarządowych, podjęcia działań, służących poprawie jego kondycji społecznej, podniesieniu stopnia zaangażowania w proces rozwoju świadomego społeczeństwa obywatelskiego².

Ilekrót w niniejszym tekście mowa jest o:

ustawie	należy przez to rozumieć ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
NGO	należy przez to rozumieć organizacje, osoby prawne i jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie działające na terenie Miasta Radomia
środowisku lokalnym	należy przez to rozumieć: oprócz zbiorowości społecznej zamieszkującej niewielki, względnie zamknięty obszar, oznacza również cały system instytucji służących organizacji życia zbiorowego, takich jak: kościoł, szkoła, instytucje usługowe, urzędy socjalne lub rekreacyjne oraz mechanizmy regulujące zachowania jednostkowe i stosunki międzyludzkie, a więc obyczajowość, normy moralne, autorytety i wzory zachowań
sąsiedztwie	należy przez to rozumieć obszar mieszkalny o wydzielonym terytorium, na którym dochodzi do interakcji społecznych. Ma obok obiektywnego znaczenie subiektywne, indywidualnie interpretowane przez każdego mieszkańca i oznacza wspólne interesy i podzielane wartości wyrosłe na bazie kolektywnych działań realizowanych za pośrednictwem znajdujących się na danym terenie wspólnych instytucji.
organizacjach pozarządowych	należy przez to rozumieć organizacje, osoby prawne i jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie działające na terenie Miasta

² M. Gagacka, *Miasto Radom i NGO - naturalni partnerzy. Przewodnik po możliwych formach współpracy*, Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw, Warszawa 2015, s.8, ISBN 978-83-939028-4-2.

	Radomia
społeczeństwie obywatelskim	należy rozumieć je jako przestrzeń między samorządem a przedsiębiorcami, w której działają organizacje pozarządowe, skupiające wokół siebie aktywnych obywateli zdolnych do samoorganizacji w ważnych dla siebie sprawach.
wspólnocie lokalnej	należy przez to rozumieć zbiorowość zamieszkującą wyodrębnione, stosunkowo niewielkie terytorium, w której występują silne więzi wynikające ze wspólnoty interesów i potrzeb, a także z poczucia zakorzenienia i przynależności do zamieszkiwanego miejsca,
samorządności	należy rozumieć ją jako samodzielne „rządzenie się” społeczności lokalnych i wspólnot, kształtujące się przede wszystkim w wymiarze społecznym, której istotą jest „zarządzanie” sprawami miejscowymi przez mieszkańców.
dobru wspólnym	należy rozumieć je jako „przestrzeń”, będącą ważnym elementem dla lokalnej społeczności, która sama określa to, czym jest dla niej dobro wspólne.
więziach społecznych	należy rozumieć je jako ogół stosunków społecznych, instytucji i środków kontroli społecznej wiążących jednostki w grupy oraz zapewniających ich trwanie.

5. ELEMENTY DIAGNOZY

Istotną cechą społeczeństw obywatelskich jest z jednej strony zaangażowanie w działalność na rzecz dobra wspólnego, bezinteresowna pomoc innym, z drugiej zaś strony zdolność do samoorganizacji, tworzenia stowarzyszeń, które podejmują działania na rzecz rozwiązywania problemów własnej społeczności.

W analizach zaangażowania społecznego istotną rolę odgrywa kategoria „wspólnoty lokalnej” jako grupy ludzi połączonej silnymi więziami i wartościami, związanych z terytorium w obrębie którego zaspokajają swoje potrzeby³. W pojęciu wspólnoty lokalnej kluczowym elementem jest przywiązanie do konkretnego terytorium i silna z nim identyfikacja.

Postulat wzmocnienia wspólnot lokalnych odnosi się więc do takich działań czy też sytuacji, w których przynależność związana z terytorium - miejscem zamieszkania i towarzyszące jej więzi dominują nad przynależnością do innych zbiorowości czy też grup.

Zaspokajanie podstawowych potrzeb w konkretnym środowisku sprawia, że wspólnota lokalna kształtuje się głównie na poziomie sąsiedzkim i terytorialnym. Bliskość przestrzenna rodzi także bliskość emocjonalną - wytwarzają się sąsiedzkie więzi, rozwija zaangażowanie i wola wspólnego działania. To wówczas uczymy się obywatelskich cnót. Wśród nich ważną rolę odgrywa zarówno stosowanie się do wzorów obyczajowych, udział w dążeniach rozwojowych grupy, jak i dobra, rzetelna praca, pomoc innym czy zdolność do podporządkowania własnych dążeń celom grupowym⁴.

Sąsiedztwo jako szczególny typ więzi jest terytorium - miejscem fizycznym, obiektywnie wyodrębnionym przez mieszkańców z przestrzeni miejskiej poprzez wspólne dla nich obiekty. Jest podstawowym obszarem, na którym realizowane są potrzeby życia codziennego i oznacza wspólne interesy i podzielane wartości wyrosłe na bazie kolektywnych działań realizowanych za pośrednictwem znajdujących się na danym terenie wspólnych instytucji.⁵

³ M. Barański, S. Kantyka, S. Kubas, M. Kus, *Samorząd terytorialny i wspólnoty lokalne*, Warszawa 2007

⁴ F. Znaniecki, *Socjologia wychowania*, t. 1, PWN, Warszawa 1973, s. 215-216.

⁵ B. Lewenstein, *Wspólnota społeczna a uczestnictwo lokalne*, Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW, Warszawa 1999, s. 23-24.

Tworzeniu więzi sąsiedzkich sprzyja zarówno przestrzenny układ społeczności (umiarkowane skupienie ludności i wyodrębnione terytorium), jak i możliwości komunikowania się oraz wspólne interesy (np. budowa drogi czy poprawa jej stanu).

Przemiany systemowe w ostatnich dekadach zmieniły charakter interakcji społecznych, wzorów życia codziennego, czy też postaw. Coraz mocniej odbija się to na życiu codziennym jednostek i funkcjonowaniu zbiorowości. Prowadzi do rozmycia reguł życia społecznego i wzrostu różnicowań, a także załamania wzorów osobowych. Przemiany te szczególnie wyraźnie odcisnęły swe piętno na instytucji sąsiedztwa

Czynnikami, które powodują zanik stosunków sąsiedzkich jest **oddzielenie miejsca zamieszkania od miejsca pracy**. Często miejscem pracy jest nie tylko inna dzielnica, lecz inne, odległe miasto czy ośrodek metropolitalny. Zmniejsza to radykalnie sfery wspólnych spraw, które mogą integrować mieszkańców. Znacząco także wpływa na ilość wolnego czasu, jaki jednostki mogą poświęcać na kontakty z sąsiadami.

Drugim istotnym czynnikiem jest **wzrost mobilności** i zmniejszanie ograniczeń wynikłych z niedostępności środków transportu prywatnego czy też komunikacji publicznej. Aktywność przenosi się do innych przestrzeni, którymi jednostki mogą się identyfikować i przejawiać tam swe zaangażowanie

Jednakże największy wpływ na osłabienie tych relacji mają **zmiany w zakresie technik komunikowania**. Nowoczesne komunikatory, Internet, portale społecznościowe dają możliwość nawiązywania więzi, które z jednej strony zaspokajają potrzeby jednostek w zakresie informacji wsparcia psychologicznego, rekreacji, z drugiej zaś nie są tak wiążące i stałe.

W Radomiu tendencje te są szczególnie widoczne. Znaczna część mieszkańców dojeżdża do pracy do Warszawy i innych ośrodków, zwiększa się także mobilność wynikająca z poprawy warunków mieszkaniowych (zmiana dzielnic, czy nawet wyprowadzka do sąsiednich gmin).

Warto także podkreślić, iż zmieniają się oczekiwania co do sąsiadów⁶. Dominuje w nich oczekiwanie poszanowania prywatności, spokoju, zachowania czystości i dbałości o swoje dobra jako elementu gwarantującego jakość środowiska. Jeśli zainteresowanie to w sytuacjach przez jednostki pożądanym takich jak opieka nad domem pod nieobecność mieszkańców, czy zwrócenie uwagi na dzieci. Rzadziej jest to już drobna pomoc w naprawach itp. Domaganie się większego zaangażowania sąsiadów we własne sprawy i problemy, często odbierane jest jako nieuprawnione i roszczeniowe, wykraczające poza reguły zgodnego współżycia społecznego we własnym środowisku.

Pomimo tych zmian zdecydowana większość Radomian jest zadowolona z sąsiedztwa i uważa, że sąsiedzi spełniają ich oczekiwania⁷.

Zaangażowanie społeczne jest ściśle powiązane poczuciem więzi z jednostkami lub grupami społecznymi, na rzecz których podejmowane są dobrowolne działania. **Więzi te są czynnikiem mobilizującym jednostki i grupy do działań zbiorowych, zarówno w aspekcie emocjonalnej gotowości do podejmowania działań na rzecz innych jak i w realnych działaniach podejmowanych w poczuciu odpowiedzialności za ich los.** Warunkiem niezbędnym dla zaangażowania i podjęcia jakiejś formy aktywności jest zainteresowanie sprawami lokalnymi i życiem wspólnoty.

Należy podkreślić, że bardzo zainteresowanych sprawami miasta i najbliższego otoczenia jest tylko 16% mieszkańców, mniejsze zainteresowanie wykazuje 62% badanych. Nadal jednak co czwarty Radomianin nie interesuje się sprawami lokalnymi. Mieszkańcy ci uważają, że nie warto interesować się sprawami swojego miasta i dzielnicy także dlatego, że nie robią tego inni. Niewielu z nich zna liczną grupę ludzi, którzy podejmują działania dla dobra ogółu, na rzecz mieszkańców Radomia. Także sami mieszkańcy przyznają się do bierności w tej kwestii. Z jakąś społeczną inicjatywą wyszła jedna piąta Radomian.

⁶M. Gagacka, *Badanie aktywności społecznej mieszkańców Radomia*, badania własne

⁷M. Gagacka, *Badanie aktywności społecznej mieszkańców Radomia*, badania własne

Chociaż poziom aktywności nie jest, zdaniem samych mieszkańców, zbyt wysoki to nie oznacza to jednak braku zaangażowania społecznego. Najchętniej bierzemy udział w akcjach, które nie są prowadzone stale, ale regularnie, choć rzadko (Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy - raz w roku; przekazywanie 1 procenta podatku - raz w roku; Banki Żywności - 2 razy w roku).

Jeśli już decydujemy się na działanie wymagające zaangażowania, to wtedy robimy to już nie na rzecz bliżej nieznanym nam ludzi, ale na rzecz swojego otoczenia. Robimy to jednak głównie w sytuacji zagrożenia: piszemy petycje, bierzemy udział w akcjach protestacyjnych. Nasze realne działania zaczynają się tam, gdzie czujemy zagrożenie. Działania wymagające większego zaangażowania się wyraźnie zogniskowane są lokalnie.

Warto podkreślić, że motywacją do podjęcia działań społecznych i osobistego włączania się w życie wspólnoty są zewnętrzne bodźce takie jak przykład innych, emocjonalne apele itd.

Podobny obraz aktywności ukazuje Diagnoza Społeczna 2013 i 2015⁸. Z analiz J. Czapińskiego, T. Panka wynika, że co dziesiąty Radomianin jest członkiem organizacji, stowarzyszenia, grupy religijnej, związków czy kół.

Zainteresowanie innymi i poczucie odpowiedzialności za członków wspólnoty wyraża się też wiedzą o potrzebach innych oraz wolą wsparcia ich w trudnych sytuacjach. Zdecydowana większość Radomian uważa, że w ich otoczeniu są osoby, które potrzebują pomocy. Prawie połowa zna osobiście takie osoby, nieco ponad jedna trzecia uważa, że takie osoby są, ale nie zna ich osobiście. Nadal rośnie liczba osób, które nie mają wiedzy o potrzebujących.

Brak zaangażowania w rozwiązywanie problemów społecznych poprzez grupowe działania sprawia, że wiele problemów jest zaniedbywanych, ponieważ indywidualne przedsięwzięcia nie są w stanie im podoląć, nawet jeśli są powielane w skali masowej.

Samo przywiązanie do terytorium i zainteresowanie lokalnymi sprawami czy nawet włączanie się w działania grupowe nie jest warunkiem wystarczającym budowania wspólnoty. **Budowa wspólnotowych relacji wymaga pewnego poziomu zaufania** a ten w Radomiu - podobnie jak w całym kraju - jest zdecydowanie niski.⁹ Przeważają postawy podejrzliwości i nieufności w relacjach z ludźmi, mówiąc wprost, powszechnie występuje przekonanie, że innym nie należy ufać. **Niski poziom wzajemnego zaufania staje się jedną z głównych barier rozwoju wspólnot lokalnych.**

Pomimo wskazanych wcześniej negatywnych tendencji przemian przestrzeni międzyludzkiej Radomianie są coraz bardziej zadowoleni z miejsca swojego zamieszkania.

Widoczne są też dokonujące się na przestrzeni ostatnich lat pozytywne zjawiska zachodzące w lokalnej przestrzeni społecznej. Wśród nich należy wskazać:

- stały wzrost liczby organizacji pozarządowych i ich profesjonalizację,
- rosnący udział organizacji społecznych w realizacji zadań publicznych i świadczeniu usług socjalnych na rzecz wspólnoty,
- dynamicznie rozwijający się wolontariat, szczególnie wśród młodych ludzi, pomimo niżu demograficznego,
- rosnące zainteresowanie wpływem na możliwość przemiany swojego otoczenia poprzez Budżet Obywatelski,
- ugruntowanie praktyki konsultacji społecznych,
- wzrost nieformalnych grup społecznych,
- wyłanianie się liderów społecznych wśród coraz młodszych grup społecznych,

⁸J. Czapiński, T. Panek, *Diagnoza Społeczna 2015*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2015.

⁹Źródło: M. Gagacka, *Badanie aktywności społecznej mieszkańców Radomia*, badania własne; *Zaufanie społeczne*, Komunikat z badań CBOS Nr 18/2016.

- wzrost zaangażowania społecznego młodych wykształconych Radomian,
- wzrost identyfikacji miastem i jego mieszkańcami¹⁰.

Wielość problemów, którym muszą sprostać społeczności lokalne wymaga intensyfikacji współpracy i szukania racjonalnych sposobów rozwiązań społecznych problemów, przy ograniczonych środkach. **Doświadczenia i praktyka dotychczasowych działań Urzędu Miasta i Gminy Radom wskazuje na wielość form wspierania wspólnot lokalnych. Charakterystycznymi cechami tego wsparcia jest przede wszystkim spontaniczność, oraz oddolny charakter.** Wiele inicjatyw lokalnych jest wynikiem pojawienia się wspólnych, konkretnych potrzeb, które stały się impulsem do zbiorowego działania.

Socjologowie, wśród warunków pojawienia się relacji międzyludzkich, wymieniają m.in.: wzajemność, rozpoznawalność i zdolność do wyróżniania partnera relacji z otoczenia, oczekiwania i zamierzenia wobec partnera, oraz wyobrażenie o tym, czego partner oczekuje i co zamierza, a także okazje wraz z działaniami¹¹.

Wspieranie rozwoju społeczności lokalnych, rewitalizacja sąsiedztw jako sfery emocjonalnego zaangażowania społecznego poprzez dostępne instrumenty ma za zadanie rozwinąć istniejące już więzi i stworzyć okazje do pojawienia się nowych.

Wspólnoty lokalne rozwijają się spontanicznie, za sprawą lokalnych liderów i animatorów, przy wsparciu organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i samorządowych. Różnorodność i wielość pomysłów na działania lokalne łączy troska o rozwój wspólnoty i dążenie do jej integracji.

6. CELE I OBSZARY PROGRAMU I DZIAŁANIA

Głównym celem Programu jest rozwój społeczny mieszkańców i budowanie kapitału społecznego miasta Radomia poprzez pobudzanie i wzmacnianie oddolnej aktywności środowisk lokalnych, grup i liderów społecznych na rzecz swojego otoczenia, a także mechanizmów służących rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego, w tym w szczególności mechanizmów usprawniających komunikację społeczną, współpracę i partnerstwa między i wewnątrzsektorowe.

Perspektywa realizacji programu to lata 2017-2020. Założony główny cel programu zostanie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych i działań.

W trakcie prac nad programem, zgodnie z sugestiami partnerów społecznych biorących udział w pracach nad projektem, wyodrębniono dwa obszary istotne dla rozwoju wspólnoty, zwiększenia identyfikacji z miejscem zamieszkania i budowania tożsamości lokalnej. Dla każdego obszaru określono cele szczegółowe.

Obszar 1. Współrządzenie i partycypacja

Rosnąca rola sektora pozarządowego oraz oczekiwania społeczne dotyczące wpływu na kształt życia społecznego w lokalnej skali stawiają przed samorządem wiele wyzwań związanych z zarządzaniem partycypacyjnym. Współpraca samorządów lokalnych z sektorem obywatelskim prowadzi - z jednej strony do wzrostu jej efektywności, z drugiej zaś do

¹⁰M. Gagacka, *Badanie aktywności społecznej mieszkańców Radomia*, badania własne.

¹¹ P. Sztompka., *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2016.

uspołecznienia procesów zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym, który przekłada się na podniesienie standardu życia obywateli.

Zmieniająca się rola obywatela, wzrost jego podmiotowości i aspiracji do uczestnictwa w życiu społeczności i procesach decyzyjnych doprowadziły do upowszechnienia praktyki współzarządzania. Partycypacja obywatelska jako sposób uczestnictwa w życiu publicznym jest formą udziału jednostek w zbiorowych zachowaniach, podejmowanych w obrębie społeczności, w której te jednostki funkcjonują na co dzień.

W tym znaczeniu szczególnie podkreśla się inicjowanie i utrzymywanie grupowych działań, tworzenie organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, wypełnianie w sposób bardziej lub mniej trwały ról wolontariusza.

Aktywność obywatelska sprawia, że władze lokalne występują w odmiennej roli. Jest nią wspieranie kompetencji społecznych obywateli, którzy definiują i artykułują swoje problemy i potrzeby, tworzą plany działania i pozyskują środki niezbędne do ich rozwiązania. Redystrybucja władzy lokalnej dokonuje się poprzez takie instrumenty jak: wprowadzenie i rozbudowanie dialogu społecznego, czy poprzez wspomaganie procesu edukacji obywatelskiej, rozwoju trójsektorowej współpracy, czy opracowania systemu wspierania sektora pozarządowego.

W przekonaniu o misji rozwojowej samorządu Miasta Radomia, w zakresie budowy rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, w ramach programu formułowano następujące cele szczegółowe:

Cel 1. Pobudzenie uczestnictwa obywateli i ich współodpowiedzialności za kształt lokalnego życia społecznego poprzez wspieranie i upowszechnianie idei samorządności.

Cel 2. Podnoszenie jakości komunikacji społecznej i działań środowiskowych, w tym inicjowanie nowych form i metod pracy w społecznościach lokalnych w zakresie budowy świadomego społeczeństwa obywatelskiego.

Wynikają one z przekonania, że aktywność publiczna jest korzystna obustronnie. Zwiększa efektywność samorządu jako organu statutowo odpowiedzialnego za dostarczanie usług publicznych, z drugiej zaś strony aktywni obywatele lepiej zaspokajają swoje potrzeby.

Możliwość pełnego i równego uczestnictwa w procesach sprawowania władzy na poziomie lokalnym rozwija kompetencje społeczne u mieszkańców, którzy definiują i artykułują swoje problemy i potrzeby oraz samoorganizują się w celu ich rozwiązania.

Uczestnictwo społeczne jest mechanizmem wprowadzania w rolę obywatelskie, prowadzi do utrwalania identyfikacji i zaangażowania w sprawy lokalne. Partycypacja jest niezbędna z dwóch powodów:

- poszukiwania takich rozwiązań, które przy kurczących się środkach pozwolą obywatelom pełniej zaspokajać swoje potrzeby, korzystać z lepszych jakościowo usług społecznych,
- rosnącej komplikacji kwestii społecznych, których rozwiązanie wymaga udziału obywateli.

Aby zapewnić lepszą jakość decyzji władz i większe dla nich poparcie w ramach programu zaproponowano otwarty katalog działań nakierowanych na podejmowanie inicjatyw upowszechniających ideę samorządności.

Działania do realizacji:

- zorganizowanie i przeprowadzenie spotkań (konsultacyjnych, integracyjnych, tematycznych, etc.) z mieszkańcami w zakresie poszukiwania najlepszych rozwiązań ważnego lokalnie problemu,
- budowanie więzi społecznych rozwijających kompetencje i zwiększających efektywność przepływu informacji,
- rozwijanie narzędzi wymiany informacji i dialogu na poziomie lokalnym,

- rozwijanie wszechstronnego wsparcia i poradnictwa dla inicjatyw społecznych i obywatelskich,
- włączanie w działania i integracja lokalnych liderów, wolontariuszy, społeczników, seniorów, rodziny, dzieci, młodzież, przedsiębiorców, ludzi z pasją i pełnych chęci dokonywania zmian w otaczającej ich rzeczywistości, a także osób gotowych do kreowania nowej przestrzeni publicznej (wzrost estetyki najbliższego otoczenia; umacnianie więzi społecznych),
- systemowe wspieranie działań animatorów społecznych i ich współpracy z instytucjami publicznymi,
- kreowanie lub uaktualnianie zewnętrznej identyfikacji wizualnej organizacji pozarządowej (w tym np. ulotki, plakaty, materiały informacyjno-promocyjne, strona www, oznakowanie siedziby i inne służące kreowaniu wizerunku), połączone z zaangażowaniem mieszkańców w sprawy (z wyłączeniem promowania przekazywania 1% podatku od osób fizycznych na konkretną organizację), które stanowią przedmiot działalności organizacji (realizatora projektu),
- pozyskiwanie i wdrażanie nowoczesnych technologii informatycznych i elektronicznych przyczyniających się do podnoszenia jakości świadczonych przez organizacje usług na rzecz mieszkańców Radomia (w tym np. programy księgowo, aplikacje biurowe, programy antywirusowe, niezbędne i uzasadnione działaniem programy operacyjne, aplikacje mobilne i inne z wyłączeniem zakupu sprzętu biurowego, takiego jak: komputer, drukarka, ksero, urządzenia wielofunkcyjne, etc.).

Obszar 2. Lokalna aktywność

Aktywność lokalna i budowa więzi społecznych może przybierać zarówno poprzez formy zorganizowane, jak i spontaniczne, nieformalne i nieciągłe. Ważnym czynnikiem pobudzania aktywności społecznej jest jej usytuowanie jak najbliżej osób potrzebujących i zainteresowanych wsparciem, bądź jego udzielaniem. **Bliskość przestrzenna rodzi bliskość psychiczną, której praktycznym wyrazem jest właśnie wspólne działanie. Zaangażowanie społeczne jest ściśle powiązane poczuciem więzi z jednostkami lub grupami społecznymi, na rzecz, których podejmowane są dobrowolne działania. Więzy te są czynnikiem mobilizującym jednostki i grupy do działań zbiorowych zarówno w aspekcie emocjonalnej gotowości do podejmowania działań na rzecz innych jak i w realnych działaniach podejmowanych w poczuciu odpowiedzialności za ich los.**

Aby cele te mogły być osiągnięte niezbędne jest między innymi stworzenie, pożądanego przez partnerów społecznych, modelu współpracy pomiędzy różnymi szczeblami władzy a organizacjami społecznymi.

Samorząd Miasta Radomia inicjuje Program w poczuciu odpowiedzialności za stworzenie odpowiednich ram działalności innych podmiotów niepublicznych na zasadach współpracy, kultury kontraktowania i partnerstwa. Mając świadomość roli wsparcia udzielanego mieszkańcom przez organizacje społeczne i podmioty nieformalne deklaruje wszechstronną pomoc w ramach swoich możliwości i granicach prawa.

Cele szczegółowe:

Cel 1. Wzrost zaangażowania organizacji pozarządowych oraz mieszkańców Radomia w życie publiczne i podejmowanie przez nich działań na rzecz najbliższego otoczenia.

Cel 2. Kreowanie i umacnianie pozytywnego wizerunku radomskich NGO.

Cel 3. Tworzenie warunków dla powstania inicjatyw i struktur non-profit funkcjonujących na rzecz społeczności.

Cel 4. Wzrost wiedzy w zakresie zasad funkcjonowania sektora NGO i nowych technologii wspierających jego efektywność.

Cel 5. Pobudzanie aktywności mieszkańców oraz poziomu ich zaangażowania w życie społeczne w najbliższym otoczeniu.

Działania do realizacji:

Działania realizowane w ramach tego obszaru powinny być nakierowane na podnoszenie poziomu komunikacji społecznej i angażowanie mieszkańców w przedsięwzięcia na rzecz dobra wspólnego poprzez opracowanie i realizację projektów obejmujących m.in.:

- edukację pozaformalną w zakresie prowadzenia i wzmacniania dialogu obywatelskiego,
- kształtowanie postaw obywatelskich w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu, za pośrednictwem np. wolontariatu lub innych form współpracy (np. patronaty; sponsoring),
- inicjowanie programów i działań (wewnątrz i międzysektorowych np. w formie cyklicznych spotkań) wymiany informacji i doświadczeń między NGO (m.in. w zakresie pozyskiwania dotacji, mechanizmów współpracy z samorządem, etc.) dedykowane organizacjom młodym i rozpoczynającym swoją działalność,
- inicjowanie programów podnoszenia kompetencji i wiedzy członków NGO w zakresie zagadnień ważnych dla radomskich organizacji pozarządowych (np. cykliczne poradnictwo, seminaria, szkolenia, etc.),
- edukację w zakresie form i mechanizmów aktywności obywatelskiej i sposobów jej pobudzania ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy nt. sektora NGO (w tym np. cykl edukacji szkolnej na poziomie klas gimnazjalnych, tematyczne eventy etc.),
- kreowanie rozwiązań innowacyjnych w sferze budowy struktur społeczeństwa obywatelskiego (np. w zakresie wdrażania nowych form działalności NGO typu: organizacje strażnicze wraz z ich programem działań, działalność gospodarcza, z której dochody przeznaczana są na finansowanie działalności nieodpłatnej),
- kształtowanie postaw prospołecznych w lokalnych przedsiębiorstwach w kontekście społecznej odpowiedzialności biznesu (np. kampanie społeczne, spotkania międzysektorowe o charakterze seminaryjnym, rozwój współpracy z wolontariatem pracowniczym),
- wdrażanie i wartościowanie różnych form zaangażowania mieszkańców, dających możliwość aktywnego działania w połączeniu ze zdobywaniem wiedzy z zakresu szeroko pojętej obywatelskości (w tym np. organizację debat, konferencji, seminariów, kampanii, etc.) i procesem budowania więzi sąsiedzkich.

W procesie realizacji celów programu za priorytetowe uznane zostaną działania:

- nakierowane przede wszystkim na wsparcie wspólnot i społeczności lokalnych w budowaniu dobra wspólnego,
- pokazujące członkom społeczności lokalnej **możliwości i mechanizmy dokonywania pozytywnych zmian**, jakie niesie ze sobą dobro wspólne oparte na działaniach solidarnych,
- podnoszące jakość komunikacji społecznej,
- aktywizujące lokalne społeczności, a szczególnie sąsiedztwa.

7. ZASADY WSPÓŁPRACY LOKALNEJ

Działania na rzecz wspólnoty lokalnej i wzmacniania sąsiedztw powinny być współtworzone przez mieszkańców, pracowników lokalnych instytucji oraz biznesu i dostosowane do potrzeb, warunków, możliwości czy wypracowanych zwyczajów w danym środowisku społecznym.

Odrębność w zakresie wymienionych czynników nie powinna różnicować dostępu nieformalnych grup mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedstawicieli biznesu czy innych podmiotów do form wsparcia ich aktywności.

Standardy działań i dostępne narzędzia powinny być takie same dla wszystkich mieszkańców niezależnie od środowiska, w którym zamieszkują.

W działaniach na rzecz wzmocnienia wspólnot lokalnych i sąsiedztw powinny być zachowane następujące zasady:

1. Podjęcie działań powinno być poprzedzone analizą potrzeb oraz problemów środowiska lokalnego i wspólnie wypracowaną diagnozą wraz z propozycją możliwych rozwiązań.
2. Na każdym etapie działań lokalnych mieszkańcy powinni mieć zapewniony stały dostęp do informacji, oraz możliwość włączania się w działania i w proces decyzyjny.
3. Animatorzy działań lokalnych powinni wykazać troskę o włączanie jak najszerszych grup mieszkańców we wspólne przedsięwzięcia i konsultacje.
4. Wszyscy uczestnicy działań lokalnych zobowiązani są do wzajemnego szacunku i zrozumienia.
5. Należy poszukiwać przede wszystkim takich rozwiązań, które przyniosą długookresowe oddziaływanie, budujące trwałe więzi między mieszkańcami.
6. Podejmowane działania powinny być poddane procesowi ewaluacji, aby poprzez wnikliwą analizę ich efektów wprowadzać pożądane zmiany społeczne i doskonalić lokalne przedsięwzięcia.
7. Efektywne i innowacyjne działania lokalne powinny być propagowane i promowane w lokalnej społeczności, przy wsparciu ze strony samorządu lokalnego i wykorzystaniu dostępnych mu narzędzi promocji, aby wzory takiego działania mogły być wykorzystywane w innych warunkach i środowiskach.

8. REALIZATORZY I BENEFICJENCI PROGRAMU

Realizacja programu wymaga partycypacyjnego podejścia do realizacji zadań, efektywnych kanałów wymiany informacji i komunikacji, oraz szerokiej współpracy wielu partnerów społecznych.

Warunkiem realizacji programu jest współpraca z następującymi podmiotami:

- organizacjami pozarządowymi i społecznymi,
- grupami inicjatywnymi,
- partnerstwami lokalnymi,
- przedstawicielami wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych,
- lokalnymi przedsiębiorcami,
- grupami sąsiedzkimi,
- lokalnymi instytucjami kultury,
- szkołami i środowiskiem akademickim,
- Urzędem Pracy, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej,
- Referat Komunikacji Społecznej i Promocji Miasta
- Centrum Aktywności Lokalnej,
- Centrum Wolontariatu,
- Parafiami,
- innymi podmiotami zaangażowanymi społecznie.

Za koordynację programu odpowiada Kancelaria Prezydenta Miasta Radomia Referat Centrum Organizacji Pozarządowych. Do koordynacji poszczególnych obszarów lub komponentów programu Dyrektor Kancelarii Prezydenta Miasta Radomia może powołać koordynatorów i zespoły programowe.

Beneficjenci programu:

Beneficjentami działań prowadzonych w ramach programu:

- Mieszkańcy miasta Radomia,
- Nieformalne grupy inicjatywne,
- Organizacje pozarządowe.
- Samorząd Miasta Gminy Radom.

Realizacja programu wpłynie na:

- Stworzenie nowych i rozwój istniejących mechanizmów komunikacji i dialogu wewnątrzsektorowego i międzysektorowego,
- Wytwarzanie mechanizmów współpracy NGO ze społecznie zorientowanym biznesem,
- Powstawanie i wzmacnianie sieci wsparcia i dialogu międzypokoleniowego,
- Wzrost wiedzy i kompetencji społecznych w zakresie partycypacji społecznej, artykulacji grupowych interesów, rozwiązywania konfliktów międzyludzkich,
- Powstawanie i rewitalizację więzi sąsiedzkich, wzrost zaufania społecznego,
- Powstanie nieformalnych sieci wsparcia sąsiedzkiego,
- Tworzenie przestrzeni przyjaznej mieszkańcom w ich najbliższym sąsiedztwie,
- Wyłanianie nowych liderów i animatorów lokalnych,
- Rozszerzenie obszarów działania organizacji pozarządowych, zwiększenie ich innowacyjności i wzmacnienie wizerunku,
- Wzmocnienie relacji instytucji miejskich z liderami lokalnych społeczności.
- Zwiększenie identyfikacji ze społecznością, miastem, pozytywną waloryzację Marki Miasta Radom.

9. ZAŁOŻENIA FINANSOWE

Działania programu realizowane są w oparciu o budżet Gminy Miasta Radomia na realizację zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art.3 ust.3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Gmina Miasta Radomia jako inicjator programu wyraża przekonanie, że wraz ze wzrostem aktywności lokalnej - w długookresowej perspektywie - działania mieszczące się w ramach celów i założeń programu będą także współfinansowane przez inne podmioty zaangażowane w przedsięwzięcia lokalne.

10. PLANOWANE REZULTATY PROGRAMU - MONITORING

Monitoring działań objętych programem będzie prowadzony przez Referat Centrum Organizacji Pozarządowych w Kancelarii Prezydenta Urzędu Miejskiego w Radomiu. **Celem będzie obserwacja zmian ilościowych i jakościowych, jakie pojawią się podczas realizacji programu.**

Przy definiowaniu wskaźników realizacji programu należy podkreślić, iż procesy budowy więzi społecznych, rewitalizacji sąsiedztw, wzmacniania wspólnot lokalnych są długookresowe, trudne nie tylko do zdefiniowania, ale także zaplanowania i zarządzania. Sfera społecznych zachowań i towarzyszących im emocji rozwija się żywiołowo, pod wpływem wieku czynników, niezależnych od samorządu lokalnego.

Przy wdrażaniu tego typu programów należy także wziąć pod uwagę fakt, że mnogość czynników wpływających na same podejmowane formy działania jak i na ich efekty

sprawia, iż ulegają one dynamicznym zmianom, a co za tym idzie zmianie ulegają także wskaźniki ich realizacji.

Podmioty przystępujące do programu przy składaniu wniosków powinny wskazać planowane do uzyskania rezultaty projektu i oceniające go wskaźniki twarde (mieralne) i miękkie (jakościowe), odnoszące się do poszczególnych działań i umożliwiające rzetelną ocenę wykonania zadania publicznego.

W programie uwzględnione zostaną między innymi następujące wskaźniki o charakterze podstawowym takie jak:

- ✓ ilość złożonych ofert w ramach otwartego konkursu ofert na działania w ramach programu,
- ✓ ilość zawartych umów w ramach otwartego konkursu ofert na działania w ramach programu,
- ✓ liczba podmiotów gospodarczych zaangażowanych przez NGO w realizację programu,
- ✓ liczba organizacji pozarządowych, z którymi realizator zadania realizowanego w ramach programu podjął współpracę,
- ✓ ilość instytucji publicznych włączających się w działania zorientowane lokalnie.
- ✓ liczba ogółem osób zaangażowanych w realizację programu,
- ✓ liczba wolontariuszy pomagających podczas realizacji programu,
- ✓ liczba beneficjentów (ostatecznych odbiorców działań objętych programem).
- ✓ ilość zorganizowanych debat, konferencji, seminariów, wydarzeń, dot. rozwiązywania ważnych społecznie problemów.

W postępowaniu konkursowym oferent powinien określić wskaźniki własne z zastrzeżeniem, że pozostają one w ścisłym związku z celami i z założeniami programu oraz oczekiwanymi rezultatami działań.

Ewaluacja kompleksowa zadań realizowanych w ramach programu, które zostaną dofinansowane będzie sporządzona przez Referat Centrum Organizacji Pozarządowych po zakończeniu rozliczenia przyznanych dotacji.

Wyniki ewaluacji będą wykorzystane do doskonalenia i dopasowania działań do potrzeb mieszkańców. Posłużą także modyfikacji procedur konkursowych, w którym te zadania zostaną zlecane.

Sprawozdanie realizacji programu będzie przedstawiane raz do roku i będzie **integralnym** składnikiem dokumentu *Sprawozdanie z Programu Współpracy Gminy Miasta Radomia z Organizacjami Pozarządowymi* na dany rok.